

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/333457577>

Trabzon otellerinin helal turizm açısından incelenmesi

Conference Paper · May 2019

CITATIONS

0

READS

19

2 authors, including:



[Ayhan Karakas](#)

Bartın University

63 PUBLICATIONS · 68 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)



Republic of Turkey
Kastamonu University



Republic of Turkey
HALAL
ACCREDITATION
AGENCY



IHATO

2 INTERNATIONAL HALAL TOURISM CONGRESS

04 - 06th APRIL 2019

PROCEEDINGS BOOKS

Main Sponsors

TİKA

tatila.com
luzurla, güvenle

wome
DELUXE

KEYİF TURİZM
kongre & organizasyon

RAMADA
RESORT BY WYNDHAM
ERCIYES

islamitatila.com
luzurla, güvenle

THE QASR BODRUM
FAMILY RESORT & SPA

GRAND ÖZGÜL
TİRMAL - ÇÖĞÜR - YATIRI KÖYÜ

KaabaReisen
Hedsch&Umra
Halal Tourism

HELAL GEZİ
SEYAHATIN
AYRICALIKLI HALI



**2nd INTERNATIONAL
HALAL TOURISM CONGRESS**

04-06 APRIL 2019

ALANYA / TURKEY

PROCEEDINGS BOOKS

**Wome Deluxe Hotel
Alanya / Antalya / Turkey**

2nd INTERNATIONAL HALAL TOURISM CONGRESS

Editors

Assist. Prof. Dr. Hüseyin PAMUKÇU

Prof. Dr. Kutay OKTAY

Typesetting

Assist. Prof. Dr. Hüseyin PAMUKÇU

Fethi Alperen KAYNAŞ

Cover Design

Ramazan YAŞAR

ISBN: 978-605-4697-27-4

Congress Web Page: <http://www.halaltourismcongress.com>

Facebook : <https://www.facebook.com/HalalCongress>

Twitter : <https://twitter.com/HalalCongress>

Instagram : <https://www.instagram.com/halalcongress>

Contact

Kastamonu University, Tourism Faculty

Kuzeykent Campus 37100, Kastamonu / TURKEY

E-mail : turizm@kastamonu.edu.tr

Web : <http://turizm.kastamonu.edu.tr/index.php>

Tel : (0 366) 280 37 00 – 37 06

Phone Number : (0 366) 215 13 64

Not: Any scientific and financial responsibility in this book is in the responsibility of authors.

SCIENTIFIC COMMITTEE

Prof. Dr. Abdullah KARAMAN	Prof. Dr. Hacı Mehmet GÜNAY
Prof. Dr. Abdullah TANRISEVDİ	Prof. Dr. Hatem El – GOHARY
Prof. Dr. Adnan TÜRKSOY	Prof. Dr. H. Suavi AHİPAŞAOĞLU
Prof. Dr. Ahmet TAYFUN	Prof. Dr. Hüseyin ALTAY
Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN	Prof. Dr. İbrahim DİLER
Prof. Dr. Akın AKSU	Prof. Dr. İsmail KIZILIRMAK
Prof. Dr. Aktam BURHANOV	Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ
Prof. Dr. Ali AKPINAR	Prof. Dr. İzzet KILINÇ
Prof. Dr. Ali ERBAŞ	Prof. Dr. Kahraman ÇATI
Prof. Dr. Ali YAYLI	Prof. Dr. Kasım İNCE
Prof. Dr. Ali Kemal GÜRBÜZ	Prof. Dr. Kemal KANTARCI
Prof. Dr. Alp TİMUR	Prof. Dr. Köbögön ATIŞEV
Prof. Dr. Asım SALDAMLI	Prof. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN
Prof. Dr. Atilla AKBABA	Prof. Dr. Kurtuluş KARAMUSTAFA
Prof. Dr. Avdhesh JHA	Prof. Dr. Kutay OKTAY
Prof. Dr. Azize HASSAN	Prof. Dr. Levent ALTINAY
Prof. Dr. A. Celil ÇAKICI	Prof. Dr. Medet YOLAL
Prof. Dr. Beykan ÇİZEL	Prof. Dr. Mehmet SARIİŞİK
Prof. Dr. Bilgehan GÜLCAN	Prof. Dr. Mehmet Selami YILDIZ
Prof. Dr. Cevdet AVCIKURT	Prof. Dr. Mithat Zeki DİNÇER
Prof. Dr. Cihan ÇOBANOĞLU	Prof. Dr. Muharrem TUNA
Prof. Dr. Cusup PİRİMBAEV	Prof. Dr. Muhsin HALİS
Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN	Prof. Dr. Mustafa TEPECİ
Prof. Dr. Düriye BOZOK	Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU
Prof. Dr. Ebru GÜNLÜ KÜÇÜKALTAN	Prof. Dr. Nüzhet KAHRAMAN
Prof. Dr. Ercan Sirakaya TURK	Prof. Dr. Oğuz TÜRKAY
Prof. Dr. Fevzi OKUMUŞ	Prof. Dr. Orhan BATMAN
Prof. Dr. Füsun İSTANBULLU DİNÇER	Prof. Dr. Osman Avşar KURGUN
Prof. Dr. Galimkair MUTANOF	Prof. Dr. Ozan BAHAR
Prof. Dr. Öcal USTA	Assoc. Prof. Dr. Sabahattin KARAMAN

Prof. Dr. Sabreen J. Abd El JALİL	Assoc. Prof. Dr. Esin ÖZKAN
Prof. Dr. Said KINGİR	Assoc. Prof. Dr. Fatma Özlem GÜZEL
Prof. Dr. Saime ORAL	Assoc. Prof. Dr. Gökçe YÜKSEK
Prof. Dr. Saim ATEŞ	Assoc. Prof. Dr. Gürel ÇETİN
Prof. Dr. Semra GÜNAY AKTAŞ	Assoc. Prof. Dr. Hasan Hüseyin SOYBALI
Prof. Dr. Svetlana SIRMBARD	Assoc. Prof. Dr. İbrahim GİRİTLİOĞLU
Prof. Dr. Şenol ÇAVUŞ	Assoc. Prof. Dr. İbrahim YILMAZ
Prof. Dr. Şule AYDIN	Assoc. Prof. Dr. İrfan YAZICIOĞLU
Prof. Dr. Tamara RATZ	Assoc. Prof. Dr. İsmet KAYA
Prof. Dr. Tevhit AYENGİN	Assoc. Prof. Dr. Kamil UNUR
Prof. Dr. Yaşar SARI	Assoc. Prof. Dr. Kamil YAĞCI
Prof. Dr. Yüksel ÖZTÜRK	Assoc. Prof. Dr. Kazım Ozan ÖZER
Prof. Dr. Zeynep ASLAN	Assoc. Prof. Dr. Lütfi ATAY
Assoc. Prof. Dr. Ahmet BAYTOK	Assoc. Prof. Dr. Mehmet SARIOĞLAN
Assoc. Prof. Dr. Ahmet BÜYÜKŞALVARCI	Assoc. Prof. Dr. Mehmet Akif ÖNCÜ
Assoc. Prof. Dr. Ahmet KÖROĞLU	Assoc. Prof. Dr. Mehmet Han ERGÜVEN
Assoc. Prof. Dr. Ahmet ÖZDEMİR	Assoc. Prof. Dr. Muammer MESCİ
Assoc. Prof. Dr. Ali Orhan AKOVA	Assoc. Prof. Dr. Murat ÇUHADAR
Assoc. Prof. Dr. Bahodir BAYHONOV	Assoc. Prof. Dr. Murat DOĞDUBAY
Assoc. Prof. Dr. Barış ERDEM	Assoc. Prof. Dr. Murat YEŞİLTAŞ
Assoc. Prof. Dr. Bayram ŞAHİN	Assoc. Prof. Dr. Mustafa SANDIKCI
Assoc. Prof. Dr. Burhan AYDEMİR	Assoc. Prof. Dr. M. Oğuzhan İLBAN
Assoc. Prof. Dr. Burhan KILIÇ	Assoc. Prof. Dr. Nilgün AVCI
Assoc. Prof. Dr. Burhanettin ZENGİN	Assoc. Prof. Dr. Nuray TETİK DİNÇ
Assoc. Prof. Dr. Bülent BAYRAKTAR	Assoc. Prof. Dr. Ömer Akgün TEKİN
Assoc. Prof. Dr. Cafer TOPALOĞLU	Assoc. Prof. Dr. Önder MET
Assoc. Prof. Dr. Canan TANRISEVER	Assoc. Prof. Dr. Özlem KÖROĞLU
Assoc. Prof. Dr. Elbeyi PELİT	Assoc. Prof. Dr. Rahman TEMİZKAN
Assoc. Prof. Dr. Elena ABENOVA	Assoc. Prof. Dr. Saadet Pınar TEMİZKAN
Assoc. Prof. Dr. Emrah ÖZKUL	Assoc. Prof. Dr. Sabah BALTA
Assist. Prof. Dr. Gonca KILIÇ	Assist. Prof. Dr. Göksel Kemal GİRGİN

Assoc. Prof. Dr. Serkan ŞENGÜL	Assist. Prof. Dr. Gökhan ÖZKUL
Assoc. Prof. Dr. Şafak ÜNÜVAR	Assist. Prof. Dr. Gülay ÖZDEMİR YILMAZ
Assoc. Prof. Dr. Şakir GÖRMÜŞ	Assist. Prof. Dr. Hasan Selim KIROĞLU
Assoc. Prof. Dr. Sevda BİRDİR	Assist. Prof. Dr. Hüseyin PAMUKÇU
Assoc. Prof. Dr. Şevki ULAMA	Assist. Prof. Dr. İbrahim Hakkı KAYNAK
Assoc. Prof. Dr. Tatyana İMANGULOVA	Assist. Prof. Dr. İrfan MISIRLI
Assoc. Prof. Dr. Uysal YENİPİNAR	Assist. Prof. Dr. İsmail ÇALIK
Assoc. Prof. Dr. Ümit SORMAZ	Assist. Prof. Dr. Kaplan UĞURLU
Assoc. Prof. Dr. Vesile Rüya EHTİYAR	Assist. Prof. Dr. Mehmet ÖZMEN
Assoc. Prof. Dr. Volkan ALTINTAŞ	Assist. Prof. Dr. Mohamed BATTOUR
Assoc. Prof. Dr. Yasin BİLİM	Assist. Prof. Dr. Muharrem AVCI
Assoc. Prof. Dr. Yusuf AYMANKUY	Assist. Prof. Dr. Mustafa AKSOY
Assoc. Prof. Dr. Zafer AKBAŞ	Assist. Prof. Dr. Neslihan ONUR
Assist. Prof. Dr. A. Büşra MADENCİ	Assist. Prof. Dr. Nil Esra DAL
Assist. Prof. Dr. Alaattin BAŞODA	Assist. Prof. Dr. Özgür ÖZER
Assist. Prof. Dr. Ali AVAN	Assist. Prof. Dr. Özlem ALTUNÖZ SÜRÜCÜ
Assist. Prof. Dr. Ali FİDAN	Assist. Prof. Dr. Reşat ARICA
Assist. Prof. Dr. Asuman PEKYAMAN	Assist. Prof. Dr. Sabri ÇELİK
Assist. Prof. Dr. Aybüke Ceyhun SEZGİN	Assist. Prof. Dr. Seda ŞAHİN
Assist. Prof. Dr. Aysu ALTAŞ	Assist. Prof. Dr. Sinan GÖKDEMİR
Assist. Prof. Dr. Azamat MAKSÜDÜNOV	Assist. Prof. Dr. Sine Erdoğan MORÇİN
Assist. Prof. Dr. Bakyt TURDUMAMBETOV	Assist. Prof. Dr. Seçkin ESER
Assist. Prof. Dr. Bilal YALÇIN	Assist. Prof. Dr. S. Banu YILDIZ
Assist. Prof. Dr. Burcu ÖZKUL	Assist. Prof. Dr. Şehnaz DEMİRKOL
Assist. Prof. Dr. Deniz KOÇAN	Assist. Prof. Dr. Ş. Okan MERCAN
Assist. Prof. Dr. Eda GÜNEŞ	Assist. Prof. Dr. Tolga Fahri ÇAKMAK
Assist. Prof. Dr. Emrah DİNDİ	Assist. Prof. Dr. Özcan ZORLU
Assist. Prof. Dr. Engin TAŞKIN	Assist. Prof. Dr. Uğur AKDU
Assist. Prof. Dr. Esra GÜL YILMAZ	Assist. Prof. Dr. Yasin KELEŞ
Assist. Prof. Dr. Gül ERKOL BAYRAM	Lec. Dr. Hanife ERDOĞAN

EXECUTIVE COMMITTEE

Prof. Dr. Saim ATEŞ	Assist. Prof. Dr. Muharrem AVCI
Prof. Dr. Kutay OKTAY	Assist. Prof. Dr. Aykut ŞİMŞEK
Assist. Prof. Dr. İrfan MISIRLI	Assist. Prof. Dr. Hakkı ÇILGINOĞLU
Assoc. Prof. Dr. Canan TANRISEVER	Assist. Prof. Dr. Salih YILDIZ
Assist. Prof. Dr. Çetin AKKUŞ	Lec. Ahmad Noradden KATTAN
Assist. Prof. Dr. Gülizar AKKUŞ	Assist. Prof. Dr. Soaad Ahmed Aly Sholak
Assist. Prof. Dr. İhab Said İBRAHİM	Res. Assist. Emrah YAŞARSOY
Assist. Prof. Dr. Hüseyin PAMUKÇU	Emrullah TURHAN

SECRETARIAT

Assist. Prof. Dr. Hüseyin PAMUKÇU
Dr. Emrah YAŞARSOY
Fethi Alperen KAYNAŞ

CONTENTS

Turizmde Zıt Yaklaşımlar, Helal Turizm ve Hedonizm Yaklaşımının Karşılaştırılması	6
Ömer SARAÇ, Prof. Dr. Orhan BATMAN	
Helal Konseptli Konaklama Hizmetleri: Muhafazakâr Turistlerin Değerlendirmeleri Üzerine Bir Araştırma.....	13
Doç. Dr. Ömer Akgün TEKİN, Öğr. Gör. A. Abdullah TURHAN, Emrullah A. TURHAN	
Sosyal İnovasyon Kapsamında Golf Terapinin Helal Turizmde Değerlendirilmesi	27
Dr. Serhat YOZCU, Prof. Dr. Füsün İSTANBULLU DİNÇER, Prof. Dr. Mithat Zeki DİNÇER	
Turizmde Stratejik Bir Vizyon: Helal Turizm Kapsamında Helal Gıda Uygulamaları.....	35
Doç. Dr. İrfan YAZICIOĞLU, Öğr. Gör. Esra ÖZATA	
Müslüman Turistik Tüketicilerde Helâl Gıdaya Yönelik Davranışsal Niyet ve Gıda Neofobisi İlişkisi.....	45
Prof. Dr. Füsün İSTANBULLU DİNÇER, Dr. Öğr. Üyesi Ali Turan BAYRAM, Arş. Gör. Serkan AK	
Kadınların Etiket Okuma Alışkanlıklarında Helallik Etkisinin Değerlendirilmesi.....	53
Şeyma BÜYÜKZEREN, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Büşra MADENCİ, Doç. Dr. Ümit SORMAZ	
Otel Yöneticilerinin Helal Turizm Algılarına Yönelik Bir Araştırma: Kastamonu Örneği	64
Arş. Gör. Emrah YAŞARSOY, Serkan MÜTEVELLİ, Prof. Dr. Kutay OKTAY	
Yerel Halkın Bakış Açısıyla Şanlıurfa'da İnanç Turizmi.....	66
Öğr. Gör. Onur ÇELEN, Öğr. Gör. Elif ZENGER, Dr. Öğr. Üyesi Gül ERKOL BAYRAM, Doç. Dr. Özlem ALTUNOZ	
Turizm Lisans Öğrencilerinin Helal Gıdaya Yönelik Tutum ve Davranışları	81
Dr. Öğr. Üyesi Aykut ŞİMŞEK, Dr. Öğr. Üyesi Neslihan ÇETİNKAYA, Dr. Öğr. Üyesi Salih YILDIZ	
Trabzon Bölgesini Ziyaret Eden Yabancı Müslüman Turistlerin Helal Turizme Bakış Açılı .	90
Mehmet KASAP, Eyüp YILDIRIM, Cemile AKBULUT	
Kastamonu'ya İnanç Ziyaretleri Maksath Seyahat Eden Mütedeyyin Turistlerin Beklentileri	101
Dr. Öğr. Üyesi Muharrem AVCI, Emre MARŞ	
Helal Turizm'de Yeni Bir Kavram: Helal Kruvaziyer	103
Kübra PEKTAŞ	
Y Kuşağının Helâl Turizm Eğilimleri: İzmir İlinde Bir Araştırma	112
Prof. Dr. Atilla AKBABA, Buğcan GÜVENOL	
Helal Belgelendirme Sistemlerinde Gıda İsrafını Önleme Çabası: Karşılaştırmalı Bir Araştırma	122
Doç. Dr. Mustafa SANDIKCI, Arş. Gör. Asilhan Semih MUTLU, Arş. Gör. Ali KABAKULAK	
Helal Turizm Pazarında Bağlılık-Güven Teorisi.....	132
Savaş BÖYÜKYILMAZ, Metin MIZRAK, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU	
Sosyal Medyanın Reklam Amaçlı Kullanımı (Helal Konseptli Otellerde Bir Araştırma).....	142
Doç. Dr. Tugay ARAT	

Helal Turizm: Teorik Bir İnceleme	147
Abdulhamid ADAM, Dr. Öğr. Üyesi. Abdurrahman ÇALIK	
Helal Konseptli Otel İşletmelerini Tercih Eden Turistlerin Seyahat Motivasyonları	154
Doç. Dr. Ümit SORMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Aybüke Ceyhun SEZGİN, Dr. Öğr. Üyesi Mustafa AKSOY, Doç. Dr. Gürkan AKDAĞ	
Helal Turizm Çerçevesinde İslamî Giyim Kuşam.....	166
Prof. Dr. Talat SAKALLI	
Potansiyel Turistlerin Helal Turizme Bakış Açısı Dindarlık Düzeyine Göre Değişir Mi?	174
Prof. Dr. Said KINGIR, Dr. Öğr. Üyesi Ayhan KARAKAŞ, Nilüfer ŞAHİN TEZCAN	
Helal Turizm Kapsamında Hizmet Sunan Konaklama İşletmelerine Yönelik Şikâyetlerin İncelenmesi.....	182
Dr.Öğr.Üyesi Uğur CEYLAN	
Helal Konseptli Turizm İşletmelerinde Yiyecek İçecek Hizmetleri Bölümünün Önerilen Helal Konaklama İşletmeleri Standartlarına Uyuma Durumu.....	191
Doç.Dr. Ümit SORMAZ, Arş. Gör. Mustafa YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Neslihan ONUR	
Helâl Konseptli Otelde İnsan Kaynakları Uygulamaları Üzerine Bir İnceleme.....	199
Dr. Öğr. Üyesi Muharrem AVCI, Prof. Dr. Kutay OKTAY, Öğr. Gör. Erhan İŞLEK	
Helal Turizm Etkinliğine Yönelik Bir Vaka Çalışması: Dünya Helal Zirvesi 2018 İstanbul.....	202
Cem Buğra CANLI, Arş. Gör. Vahit Oğuz KİPER, Prof. Dr. Orhan BATMAN	
Helal Turizm Potansiyeli ve Uygulamaları Açısından İstanbul ve Antalya'nın Karşılaştırılması	204
Prof. Dr. Akın AKSU	
Türkiye'de Helal Turizmin Gelişmesine Yönelik İzlenmesi Gereken Stratejiler.....	210
Prof. Dr. Akın AKSU	
Trabzon Otellerinin Helal Turizm Açısından İncelenmesi	216
Dr. Öğr. Üyesi Ayhan KARAKAŞ, Nilüfer ŞAHİN TEZCAN	
Yerli Halkın Helal Otelere Bakış Açısı: Afyonkarahisar Örneği	224
Arş. Gör. Mehmet BOYRAZ	
Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Gıda Katkı Maddesi Kullanımı ve Bunların Helallik Bakış Açısı İle Değerlendirilmesi	234
Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Büşra MADENCİ, Doç. Dr. Ümit SORMAZ, Arş. Gör. Mustafa YILMAZ, Dr. Öğr. Üyesi Eda GÜNEŞ	
Müşteri Şikâyetlerinde Fikir Madenciliği: Antalya Helal Oteller Üzerine Bir Araştırma.....	242
Dr. Öğr. Üyesi Akın ÖZEN	
Türkiye'deki Uluslararası Fast Food Zincir İşletmelerin Helal Gıda Sertifikasyon Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma	250
Dr. Öğr. Üyesi Gülçin ÖZBAY, Tuğçe CEBECİ	
Müslüman-Dostu Otel Müşterilerinin Helal Konseptle İlişkin Memnuniyet ve Şikâyetleri: Alanya Örneği.....	259
Arş. Gör. Dr. Erhan BOĞAN, Dr. Öğr. Üyesi Reşat ARICA	

Adıyaman'da İnanç Turizmi Açısından Önemli Bir Değer: Sahabe Safvân Bin Muattal	269
Dr. Öğr. Üyesi Reşat ARICA, Elif ARICA, Arş. Gör. Dr. Erhan BOĞAN	
Helal Turizmde Seyahat Acentacılığı: Bir Model Önerisi	279
Doç. Dr. Ömer Akgün TEKİN, Cansu Can AKCA	
Tüketicilerin Yeni Gıda Değerlendirmeleri İle Helal Gıda Eğilimleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma	280
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan ÇETİNKAYA, Dr. Öğr. Üyesi Aykut ŞİMŞEK, Dr. Öğr. Üyesi Salih YILDIZ	
Helal Turizm Konseptli Konaklama İşletmelerindeki Personel Belgelendirmesinde Uygulanabilecek Seçmeli Mesleki Yeterlilik Birimi Önerisi	290
Dr. Öğr. Üyesi İrfan MISIRLI, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU	
Alkolsüz Aile Oteli Konsepti: Girişimi ve Yönetimi Üzerine Bir Örnek Olay Çalışması.....	292
Arş. Gör. Sultan Nazmiye KILIÇ, Doç. Dr. Burhan AYDEMİR, Prof. Dr. Necdet HACIOĞLU	
Helal Turizmde Hanefi Mezhebi ve GİMDES Helal Gıda Sertifikalama Ölçütleri Mukayesesi299	
Neslihan METİN, Nuh CEYLAN, Meltem ASLANKAYA	
Seyahat İşletmeleri İçin Helal Konseptli Paket Tur Önerisi	309
Öğr. Gör. Cemil GÜNDÜZ	
Mutfaklarda Profesyonellik ve İslam Çatışması	318
Doç. Dr. Mustafa SANDIKCI, Hülya MUTLU, Arş. Gör. Asilhan Semih MUTLU	
Helal Turizm; Kuran-ı Kerim Kapsamında Seyahat Amaçlarının Turizm Açısından İncelenmesi	329
Doç. Dr. Özlem ALTUNÖZ, Yrd. Doç. Dr. Hasan Selim KIROĞLU, Yrd. Doç. Dr. Gül ERKOL, Öğr. Gör. Selim KARAÇAĞA BAYRAM	
Genç Turistlerin İnanç Merkezlerini Tercihleri, Tüketim Eğilimleri ve Beklentileri: Konya Örneği.....	338
Sadık AY, Doç. Dr. Yasin BİLİM	
Helâl Konsept Destinasyon Markalaşmasında Mevcut Durumun ve Potansiyelin Değerlendirilmesi: Kastamonu İli Örneği.....	347
Nurseli DERVIŞOĞLU, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU	
Helal Turizm Uygulayan Konaklama İşletmelerinin Mekânsal Analizi	356
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU, Nuri ERDEM	
Tarihi Evlerin Helal Turizm Kapsamında Yeniden İşlevlendirilmesi	367
Celil KALAYCI, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU, Doç. Dr. Canan TANRISEVER	
Dünya'da ve Türkiye'de Helâl Turizmin Yeri ve Önemi	378
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin PAMUKÇU, Prof. Dr. Mehmet SARIŞIK	
Helal Turizm Türkiye'deki Akademik Araştırmaların Yeni Modası mı?	380
Arş. Gör. Ümit ŞENGEL, Doç. Dr. Burhanettin ZENGİN	
Bireysel Yenilikçilik ve Helal Turizm Ürün İlgilenimi Arasındaki İlişkiler	388
Doç. Dr. Bilsen BILGILI, Doç. Dr. Emrah ÖZKUL	

Otel Yöneticilerinin “Helal Otel” Konsepti Hakkındaki Düşünceleri: Kapadokya’da Bir Araştırma	399
Doç. Dr. Lütfi BUYRUK, Öğr. Gör. Durmuş Ali AYDEMİR	
Helal Gıda Üzerine Kavramsal Bir Araştırma	409
Prof. Dr. Mehmet SARIŞIK, Mustafa İnanç KAPUCUOĞLU, Hasan Önal ŞEYHANLIOĞLU	
Helal Gıdaların Fast Food Restoranlarda Kullanım Durumlarının İncelenmesi: Türkiye Örneği	418
Öğr. Gör. Elif DEMİRBILEK, Doç. Dr. Serkan ŞENGÜL	
Tebriz’in Turizm Potansiyeli ve Onun Gelişimini Etkileyen Engeller	426
Arş. Gör. İsmail MOHAMMADI, Doç. Dr. Mahammad SOLTANOĞLU	
Güney Azerbaycan’da Helal Mutfak ve Konaklama Gelenekleri	434
Doç. Dr. Araş İFTİHARİ	
Helal Turizmi Tespih, Takke, Seccade İle Değerlendirmek.....	439
Prof. Dr. Talat SAKALLI	
The Development of Halal Tourism in Indonesia.....	443
Dr. Alhilal FURQAN	
The Foundations of Supporting the Marketing of Islamic Tourism in the Middle East and North Africa	458
Amar HOUTIA, Ikram BENAZZA, Fatima Zohra HOUTIA	
Türkiye Vatandaşlarına Göre Kırgızistan’da Helal Turizmin Mevcut Durumu ve Potansiyeli	468
Dr. Öğr. Üyesi Azamat MAKSÜDÜNOV	
Halal Tourism Research: an Analysis of Papers Registered in The Web of Science Core Collection.....	477
Assist. Prof. Dr. Bakyt TURDUMAMBETOV	
Regulatory Framework Governing Halal Product: What Libya Can Learn From Malaysia ...	487
Dr. Ahmed Salem AHMED, Assoc. Prof. Dr. Muhammad LAEBA, Maryam Mat DAUD, Assist. Prof. Dr. Afridah ABAS	
The Examination of Leading International Experiences in Halal Tourism Trends in The Tourist Destinations, “With Application on “Singapore”	494
Assist. Prof. Dr. Nasser ABDELKARIM Aly ELGHUZAWANY	
Factors Influencing The Growth of Muslim Friendly Hospitality Services in Malaysia	504
Assoc. Prof. Dr. Noriah Ramli, Assoc. Prof. Dr. Majdah Zawawi	
Современное Состояние И Проблемы Развития Халяль-Туризма В Республике Казахстан	512
Нурланова Ботагоз Сериковна	
«Организационно-Правовые Основы Халяль Туризма В Республике Узбекистан».....	519
Рахманов аъзамжан режапович, профессор, Доктор юридических наук (dsc), узбекистан	
Islamic Tourism İn Malaysia: Challenges And Opportunities	524
Assist. Prof. Dr. Afridah ABAS, Assoc. Prof. Dr. Majdah ZAWAWI, Assoc. Prof. Dr. Noriah RAMLI	

Moroccan Tourist’s Perceptions Toward Halal Tourism: A Case Study of Hotel Ryad Mogador Almadina Agadir	530
Dr. Fatimazahra FAKIR, Prof. Dr. Elhoussain ERRAOUI	
Halal Food Supply Chain Towards Customer Satisfaction and Loyalty in Tourism Industry in Morocco.....	543
Dr. Ilham RHAROUBI, Prof. Dr. Mohammed Hicham HAMRI	
Tourist’s Attitude Toward Cultural Heritage and Halal Products: A Case Study of Lahore, Punjab-Pakistan	551
Prof. Dr. Muhammad ASHFAQ, Muhammad Hassan MAHBOOB	
International Models of Halal Tourism (Algeria model).....	565
Dr. Meddane NAIMA	
The Role of Tourism Agencies In Devoting The Concept of Halal Tourism.	571
Lec. Halıma ASLI, Lec. Faiza KALLAL	
Enabling Environment to Guide The Style of Halal Tourism - Read In The Experiences of The Leading Countries In The Field-.....	581
Souheila BARA, Mehdi DJABER	
The Role of Tourist Agencies in Activating Halal Tourism -Algeria's Tendency Towards Economic Diversification-	592
Mohcene BENLAHBIB, Abdelgheni BENHAMED, Emir Abdelkader University	
Halal Tourism in Dubai Need a Legitimacy or a Successful Tourism Investment.....	603
Boukhadra MERİEM	
Halal Tourism – The Modernity of Concept and Application in the Iraqi Travel Agencies Market.....	611
Assist. Prof. Akram Abdulrahman ABDULKAREEM	
The Role of Integrated Marketing Communications in Supporting and Promoting Halal Tourism: Indonesia As Model.....	617
Dr. Abdelhamid MERRAKCHI, Dr. Louiza BAHAZ	
Halal Tourism Marketing in Non-Muslim Countries (View The Experience of Thailand)	627
Dr. Ouahiba BOUKHDOUNI, Dr. Omiloudi Ama ALKHAYR	
The Impact of The Application of Professional Ethics in The Halal Tourism Industry.....	639
Dr. Fardi MOLAY, Dr. Wacila Balghnamy NAJAT	
The Potential Halal Tourism of The Islamic World as an Alternative Strategy in The Islamic Economic Renaissance	649
Dr. Fatiha KEBIRI	
Halal Food Industry and Its Role in The Development of Tourism in The Countries of The Middle East and North Africa.....	659
Lec. Fatma Zohra BAKALA, Lec. Talbı BADR AL - DİN	
Halal Tourism as a Modern Approach to Attract Tourist- Reality And Requirements.....	665
Dr. Hayet Brahımi BENHARRAT, Lec. Hakima NAIMI	

Halal Hotel Marketing and Its Role in Satisfying the Muslim Tourist Hotel Renaissance-Tlemcen / Case Study	673
Berka BELAGHEMAS, Amal MOUTERFI	
Islamic Tourism Industry the New Direction of International Tourism.....	681
Dr. Addad RACHIDA, Lec. Decha. Mohamedali	
The Role of Advertising in Improving the Mental Image of Halal Tourism	691
Lec. Safia MUSTAPHA, Dr. Chengal TAREK	
Halal Tourism From The Perspective of the Legal Right to a Healthy Environment.	701
Dr. Sahra KHEmili, Dr. Aicha Abdelhamid	

Trabzon Otellerinin Helal Turizm Açısından İncelenmesi

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan KARAKAŞ

Bartın Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

ayhankarakas74@gmail.com

Nilüfer ŞAHİN TEZCAN

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi

nilufer-sahin@hotmail.com

Özet

Bu çalışmanın amacı Trabzon ilindeki otellerin helal turizm imkânları ve yöneticilerinin gözünden helal turizme yaklaşımlarını ortaya koymaktır. Bu amaçla oluşturulan anket formu Trabzon ilinde yerleşik olan üç, dört ve beş yıldızlı otellerin yöneticileriyle görüşülerek doldurtulmuştur. Araştırmaya 31 otel yöneticisi katılmıştır. Araştırma sonucunda, otel yöneticilerin %35'inin helal otelcilik konusunda bilgi sahibi olmadığı, otellerin %90'ının web sitesinde helal konusunda herhangi bir ibareye yer vermediği, sadece sekiz otelin kendisini helal otel olarak pazarladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Ortadoğulu Müslüman turistler tarafında çoğunlukla tercih edilen bir destinasyon olan Trabzon ilinin helal otelcilik konusunda ilerlemesi beklenmektedir. Araştırma sonucunda otel yöneticilerine öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Helal, Turizm, Helal Turizm, Trabzon Otelleri, Otel Yöneticileri

INVESTIGATION OF TRABZON HOTELS FROM HALAL TOURISM

Abstract

The aim of this study is to reveal the approaches of halal tourism facilities and managers in the province of Trabzon to halal tourism. The questionnaire form for this purpose was filled with the managers of three, four and five star hotels in Trabzon. 31 hotels participated in the study. As a result of the study, it was concluded that 35% of hotel managers did not have any knowledge about halal hospitality, 90% of hotels did not give any indication on halal, only eight hotels were marketing them as halal hotels. Trabzon, a mostly preferred destination for Middle Eastern Muslim tourists, is expected to progress in halal hospitality. As a result of the research, suggestions were given to the hotels managers in the direction of the obtained results

Key Words: Halal, Tourism, Halal Tourism, Trabzon Hotels, Hotel Manager

GİRİŞ

İnsanların sürekli yaşadıkları, konutlarının bulunduğu yerden geçici süreli ayrılıp, gezi amacıyla gittikleri yerlerde yaptıkları geçici konaklamalardan doğan ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik faaliyetler turizm kapsamında değerlendirilmektedir (Olalı & Timur, 1988, s. 17). İnsanların yaşamlarını sürdürdükleri yerlerden farklı yerlere seyahatler gerçekleştirdiği ve günümüzde artan boş zaman ve iyileşen refah düzeyi ile bağlantılı olarak turizmin gelişim ve değişim gösterdiği söylenebilir. Meydana gelen bu gelişimler sayesinde sektör olumlu yönde etkilenmektedir. Bu gelişmelere ulaşım endüstrisinde yaşanan teknolojik gelişmeler ve ülkeler arasındaki seyahatlere sağlanan kolaylıklarda eklenebilir (Karaman, Aylan, & Saçlı, 2017, s. 576). Meydana gelen bu kolaylıklar doğrultusunda artan turist sayısı ülkenin belirli bölgelerine yoğunlaşma göstermeye başlamıştır. Bu durum belirli bölgelerde taşıma kapasitesi üzerine çıkılmasına ve sonucunda bazı olumsuz etkilere sebep olmuştur. Turizm bölgeleri aşırı yoğunlaşma sonrasında sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel olarak olumlu ve olumsuz etkilere maruz kalmaya başlamıştır. Bu etkilerin olumlu olanların en yüksek seviyeye çekilmesi, olumsuz etkilerin ise en alt seviyeye indirilmesi için çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Bu amaçla ortaya atılan

turizm türlerine alternatif turizm denilmektedir. Helal turizm alternatif turizm türlerinden sayılmamakla birlikte turizm pazarlamasında niş bir alan olabilir.

2020 yılında Müslümanların nüfusu 2,2 milyara ulaşacak, seyahat edenlerin sayısı ise 156 milyona ulaşacaktır. Helal turizm harcamaları ise 220 milyar dolara ulaşması tahmin edilmektedir (2018). Böyle bir pazar payından tüm turizm işletmelerinin haberdar olması ve buna göre stratejilerini ortaya koymaları gerekmektedir.

Helal turizm çeşitli yönleriyle incelenmiştir (Bhuiyan & Darda, 2017; Oflaz, 2015; Saad, Ali, & Abdel-Ati, 2014; Zengin B. , Şen, Üstün, & Bozkurt, 2017; Özdemir, 2015). Günümüzde de araştırmalara konu olmaya devam etmektedir. Konaklama tesislerinin yöneticilerinin helal turizme bakış açısı ile ilgili de çalışmalar vardır (Karaman, Aylan, & Saçlı, 2017). Fakat Trabzon ilindeki konaklama tesislerinin helal turizm açısından değerlendirildiği çalışmaya literatürde rastlanamamıştır. Bu çalışmanın amacı Trabzon ilindeki otel işletmelerinin yöneticilerinin gözünden otellerin helallik durumlarını ortaya koymaktır.

LİTERATÜR TARAMASI

Helal kavramı Allah tarafından müsaade edilen şeyleri kapsamakta, haram kavramı ise Allah tarafından kesin olarak yasaklanmış olan şeyleri kapsar. Helal turizmde sunulan ürün ve hizmetlerin helal havramı çerçevesinde olması esastır (Batman, 2015).

Helal turizm; müslümanların inançlarının gerekliliklerine uygun şekilde seyahat etmesi, konaklaması, tatil yapması, rehberlik hizmeti alması ve diğer turizm faaliyetlerine de katılması şeklinde tanımlanmaktadır (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak , 2017, s. 43)

Helal turizm, inanç turizmi ile karıştırılabilmektedir. Helal turizmin inanç turizmi ile aynı anlama gelmediği, tam aksine turizmin tüm çeşitlerinin helal anlayışa dayanarak yapılması gerektiği yapılan çalışmalar sonucu ileri sürülmektedir (Boğan, Batman , & Sarıışık , Helal Turizmin Kavramsal Çerçevesi ve Türkiye'deki Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme, 2016). Yani helal turizm faaliyetlerinin tüm alternatif turizm türleri bakımından değerlendirilmesi ile Müslüman kesimin turizm faaliyetlerine katılımı güçlendirilebilir.

Helal konseptte hizmette bulunan bir tesiste bulunması gereken özellikler şöyle sıralanabilir (Kozak, Akoğlan Kozak, & Kozak , 2017; Oflaz, 2015; Pamukçu & Sarıışık, 2018; Henderson, 2010);

Kumar oynatılmaması,

İbadet merkezine sahip olunması,

Yiyecek ve içeceklerde haram ürün kullanılmaması,

Disko tarzı müziğe yer verilmemesi,

Lobinin haremlik selamlık tasarlanması,

Alkol servisinin olmaması,

Kadın ve erkek için ayrı havuzların bulundurulması,

Çalışanların İslami kurallara uygun kıyafet giymesi,

Tesislerin islami finans uygulamalarına göre yönetilmesi,

İnsan şeklini tasvir eden sanat ürünlerinin olmaması.

Helâl turizm ile ilgili tüm terimlerin anlamları; helâl konsept ve İslami şeriatın rehberliği ve kurallarına uymakla ilgilidir (El-Gohary, 2016, s. 127). Helal otel (Pamukçu & Sarıışık, 2018), İslami otel (Jafari & Scott, 2014), helal konseptli otel (Boğan, Batman , & Sarıışık , Helal Turizmin Kavramsal Çerçevesi ve Türkiye'deki Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme, 2016), dry otel (Saad, Ali, & Abdel-Ati, 2014), muhafazakar otel (Özdemir H. , 2015), Müslüman-Dostu otel (El-Gohary, 2016) olarak farklı

isimlendirilen bu konaklama tesislerinin ana özelliği, İslami kurallara göre kurulması ve işletilmesi olarak özetlenebilir.

Helal oteller veya otellerin helal konseptte bakış açıları ile ilgili yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Sandıkçı, Çağlar, & Güzel, (2017) helal otellerde konaklayan ve şehir otellerinde konaklayan müşterilerin helal otellere yönelik tutumlarını incelemiştir. Her iki grupta dini hassasiyetlere göre farklılığın olduğu gözlenmiştir. Bhuiyan & Darda, (2017) yaptıkları çalışmada helal turizmin Bangladeş'teki durumunu incelemiş, gelişim ihtimalini araştırmış, gelişim gösterdiği ve ekonomiye katkısının arttığı sonuçlarını ortaya koymuş ve çeşitli önerilerde bulunmuştur.

Zengin, Şen, Üstün, & Bozkurt, (2017) yaptıkları çalışmada Sakarya halkının helal turizme bakış açısını incelemiş, halk tarafından helal turizmin gerekli ve uygulanabilir olduğu sonuçlarını ortaya koymuştur. Bu turizm konseptinin varlığını bilen kişi sayısının az olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Karaman, Aylan, & Saçlı, (2017) yaptıkları çalışmada otel yöneticilerinin helal turizme bakış açılarını incelemiş, helal turizmin yeni gelişmekte olduğu, önemli bir ihtiyacı karşıladığı ve bu konuda eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiği sonuçlarını ortaya koymuştur. Helal otel işletmelerindeki personel politikası üzerine yapılan araştırma bulgularına göre personel seçim kriterleri bakımından helâl konseptli otel işletmeleri ile klasik otel işletmeleri arasında temelde belirgin farklılıklar olmadığı, ancak helâl konseptli otel işletmelerinde özellikle yiyecek-içecek, satın alma gibi departmanlarda çalışan personelin "helâl gıda", "helâl sertifikası", "helâl turizm" konularında ilave bilgiye sahip olması ve eğitime tabi tutulması gerektiği saptanmıştır (Temizkan, Ceylanlar, & Şen, 2017). Baran, Batman, & Yıldız, (2017) Helal Gıda uygulaması gerçekleştiren bir oteldeki yönetici görüşleri değerlendirilerek Helal Gıda uygulamaları konusundaki tavrının incelendiği çalışmada, yöneticilerin belirttikleri ortak sonuçlar değerlendirildiğinde; helal gıda uygulamalarının geleneksel kültüre oldukça uygun olduğu fakat finansal açıdan otele maddi külfet getirmesi sebebiyle sertifikalandırılmayan ürünler için yeni düzenlemeler uyguladıkları belirlenmiştir.

Büyükşalvarcı, Şapıcılar, & Ay, (2017) Konya ilinde otel yöneticileri ile yapılan görüşme sonucunda, yöneticilerin helâl turizm konusunda çok duyarlı oldukları, misafirlerinin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hizmet verdikleri, helâl turizmi kendi bilgi ve deneyimleri çerçevesinde yapmaya çalıştıkları, bu turizm türü hakkında yeterli bir reklam, tanıtım yapılmadığından kimsenin bilgisinin olmadığı tam anlamıyla ne olduğunu sektör yatırımcılarının bilemediğini ve bundan dolayı da tam anlamıyla yapılmadığının tespiti yapılmıştır. Zengin, Ulama, Dursun, & Eroğul, (2017) İstanbul'da "Helal Turizm" kapsamında faaliyet gösteren 10 otel işletmesinin yöneticileri ile görüşülerek yapılan çalışma sonucunda; helâl konseptli İstanbul otellerinin tanıtım faaliyetlerini ağırlıklı olarak yurtiçi -yurt dışı fuarları, online satışlar, katalog-broşürler, sosyal medya vb. araçlar ile gerçekleştirdikleri sonucuna varılmıştır. Ayrıca bazı işletmelerde helâl turizm yaklaşımını tanımlamaya yönelik konaklama işletmeleri tarafından bastırılan dergiler lobi alanlarında bulundurulmaktadır. Araştırmadan elde edilen en dikkat çekici bulgular hızla gelişen helal turizm konseptine katılan turistlerin önemli bir potansiyel oluşturduklarına ve diğer turistlere göre daha fazla harcama yapmaya hazır olduklarına dair yönetici değerlendirmeleridir.

Türkiye'de Helal Konseptli hizmet veren 135 otel işletmesinin web sayfası incelendiğinde online rezervasyon hizmeti, rezervasyon telefon numarası, otele ulaşım haritası, otel özellikleri, odalarda sunulan hizmetler, otel hizmetlerinin fotoğrafları, restoranlar, telefon numarası, adres, e-posta adresi, faks numarası, yabancı dil desteği ve sosyal medya linki hizmetlerinin çoğunlukla verildiği görülmektedir. Fakat helal konseptli otellerin web sitesinde helal otel sertifika bilgisi, helal yiyecek-içecek, dini içerikli aktivite, çocuklara yönelik dini aktivite bilgisi ve otele yakın inanç destinasyonları bilgisi hizmetinin çok azında bulunduğu görülmektedir (Pamukçu & Arpacı, 2016).

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma, Trabzon ilinde faaliyet gösteren otel işletmelerinin helal turizm açısından incelenmesi amacıyla yapılan bir çalışmadır. Çalışmada elde edilen veriler doğrultusunda bölgede faaliyet gösteren otel işletmelerinin helal turizm uygulamalarını ne ölçüde yerine getirdikleri ortaya konulacaktır. Faaliyet gösteren işletmelerin sundukları hizmetleri helal turizm bakışıyla değerlendirmesi sağlanacaktır. Helal turizmin gelişiminin Trabzon ili bakımından incelenmesi araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Evren, Örneklem, Yöntem ve Kısıtları

Araştırma evrenini Trabzon ilinde faaliyet göstermekte olan 3,4 ve 5 yıldızlı turizm işletme belgeli konaklama tesislerinin yöneticileri oluşturmaktadır. Evrenin tümüne ulaşmanın zorluğundan dolayı örnekleme oluşturan tesislerin 3,4 ve 5 yıldızlı olması tercih edilmiştir. Bu tesislerin bulunduğu hizmetlerin daha sistematik şekilde işlemesi de tercih sebebi olmuştur. Mevcut tesisler Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayınlanan listeden tespit edilmiştir (Trabzon Kültür Turizm, 2018). Araştırma verilerinin elde edilmesi amacıyla bir anket formu oluşturulmuştur. Araştırmaya katılan bireylerin bazı demografik ve kişisel özelliklerinin tespit edilmesi amacıyla 9 ifadeye yer verilmiştir. Bu ifadeler için Oflaz (2015)' den yararlanılmıştır. Bölgede yer alan otel işletmelerinin helal turizm uygulamalarına yakınlıklarını ölçmek amacıyla anket formunda tesis özellikleri ile ilgili 22 soruya yer verilmiştir. Tesis özelliklerini ölçmek amacıyla kullanılan ölçek Özdemir (2012) tarafından oluşturulmuş, Karaman vd. (2017) tarafından kullanılmıştır. Formda yer alan ilgili sorular çalışmamız doğrultusunda düzenlenmiş ve kullanılmıştır. Bu çalışmada örnekleme yöntemi olarak tam sayım yöntemi tercih edilmiştir. Tamsayım yöntemi evrenin tamamının gözlemlenmesine dayanmaktadır (Bayram, 2015, s. 21). Trabzon ilinde faaliyet gösteren 3,4 ve 5 yıldızlı otel işletmelerinden görüşmeyi kabul edenlerle anket formu doldurulmuştur. Geri dönüşün hızlı olması ve güvenilir sonuçlar elde edilmesi amacıyla her işletmeyle yüz yüze görüşme hedeflenmiş, yüz yüze görüşme imkânı bulunamayan işletmelerle telefon ile görüşülüp sorulara cevap alınmıştır. Trabzon İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından yayınlanan verilere göre; bölgede çalışma için gerekli özellikleri taşıyan toplam 34 işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerin 31'i çalışma örneklemine dâhil olmuştur. Bu işletmelerdeki orta veya üst kademe yöneticilerle çalışma yapılmıştır. Araştırmaya katılım sağlamak istemeyen işletmeler araştırmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış SPSS paket programı aracılığıyla frekans ve yüzde analizlerine tabi tutulmuş, elde edilen sonuçlar tablolara aktarılıp, yorumlanmıştır. Ayrıca 22 soruluk helal tesis ile ilgili ölçeğin güvenilirlik analizi Cronbach Alpha .85 çıkmıştır. Bu sonuç ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğunu göstermektedir.

BULGULAR ve TARTIŞMA

Araştırmaya katılan yöneticilerin demografik özellikleri ve kişisel özellikleri frekans analizi ile analiz edilmiş ve tablo haline getirilmiştir.

Tablo 1: Çalışmaya Katılan Yöneticilere İlişkin Demografik ve Kişisel Özellikler

Cinsiyet	N	Yüzde (%)	Medeni Durum	N	Yüzde (%)
Erkek	19	61,3	Evli	15	48,4
Kadın	12	38,7	Bekar	16	51,6
Yaş	N	Yüzde (%)	Eğitim Durumu	N	Yüzde (%)
25 yaş altı	8	25,8	Lise ve altı	9	29
26-33 arası	13	41,9	Üniversite ve üzeri	22	71
34 ve üzeri	10	32,3	Helal Bilgisi Kaynağı	N	Yüzde (%)
Sektördeki Yılı	N	Yüzde (%)	Bilgisi Yok	11	35,5
3 yıl ve altı	11	35,5	Çevre	8	25,8
4-10 yıl	15	45,4	İnternet	8	25,8

10 yıl ve üzeri	5	16,1	Bilimsel Çalışmalar	3	9,7
Helal Bilgisi Var mı ?	N	Yüzde %	TV	1	3,2
Evet	20	64,5			
Hayır	11	35,5			
Otelinizi helal olarak pazarlıyor musunuz?	N	Yüzde %	Otelinizin web sitesinde helallikle ilgili bir bilgi var mı?	N	Yüzde %
Evet	8	25,8	Evet	3	9,7
Hayır	23	74,2	Hayır	28	90,3

Araştırmaya katılan yöneticilerin %61'i erkektir. Yöneticilerin %51'6 sı bekarıdır. Yöneticilerin yaş aralığı %41,9'unun 26-33 yaş aralığıdır. %45'inin 4 ile 10 yıl arası tecrübeye sahip olduğu görülmektedir. %71'inin lisans eğitimine sahip olduğu görülmektedir. %64,5'inin helal oteller ile ilgili bilgisi var olduğu, bilgi sahibi olanların bu bilgileri iş çevresi ve internet üzerinden edindikleri görülmektedir. Otellerin %25'i kendilerinin helal olarak sunmakta ve pazarlamakta, web sitelerinde helal olduğuna dair bilgi veren ise %9,7'dir.

Konaklama tesislerinin helal şartları gösterip göstermediği ile ilgili sorulan sorulara verilen cevaplar Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: Tesis Özellikleri İle İlgili Sorular

		Evet		Hayır	
		f	%	f	%
1	Konaklama tesisi odalarında Kur'an-ı Kerim vardır.	15	48,4	16	51,6
2	Konaklama tesisi odalarında seccade vardır.	30	96,8	1	3,2
3	Konaklama tesisi odalarında tesbih vardır.	23	74,2	8	25,8
4	Konaklama tesisi odalarında kible işareti vardır.	20	64,5	11	35,5
5	Konaklama tesisinde alkollü içecekler satılmamakta ve tüketilmemektedir.	19	61,3	12	38,7
6	Konaklama tesisinde tüm yiyecek ve içecekler "helâl" tanımına uygundur.	22	71	9	29
7	Konaklama tesisinin ürünleri "helâl sertifikasına" sahiptir.	10	32,3	21	67,7
8	Konaklama tesisinde cemaatle namaz kılmak için yeterli büyüklükte bir mescit yada cami bulunmaktadır.	17	54,8	14	45,2
9	Konaklama tesisinde ortak mekanlarda yabancı müzik yayını yapılmamaktadır.	7	22,6	24	77,4
10	Konaklama tesisinizde dini içerikli boş zaman değerlendirme aktiviteleri yapılmaktadır (ilahi vb.).	0	0	31	100
11	Konaklama tesisinde kadın ve erkek havuzları ayrıdır.	1	3,2	30	96,8
12	Müzik eğlence yerleri kadın ve erkekler için ayrıdır.	2	6,5	29	93,5
13	Spor aktivitelerinin kadın ve erkekler için ayrı yapılması sağlanmaktadır	6	19,4	25	80,6
14	Kadınlara hemcinsi personel hizmet etmektedir	6	19,4	25	80,6
15	Erkeklerle hemcinsi personel hizmet etmektedir.	6	19,4	25	80,6
16	Konaklama tesisinin personeli de İslami usullere (tesettüre) göre giyinmektedir.	6	19,4	25	80,6
17	Konaklama tesisinde kalan tüm kadınlar (çocuklar hariç) İslami usullere (tesettüre) göre giyinmektedir.	1	3,2	30	96,8
18	Tuvaletler alaturkadır.	14	45,2	17	54,8
19	Evlilik belgesi olmayan çiftler konaklama tesisine kabul edilmemektedir.	18	58,1	13	41,9
20	Konaklama tesisine tek başlarına gelen bekarlar tesise kabul edilmemektedir.	2	6,5	29	93,5

21	Personel de müşteriler gibi muhafazakar- dindar olanlardan seçilmektedir	8	25,8	23	74,2
22	Konaklama tesisi içinde dini semboller ve dekor malzemeleri kullanılmaktadır.	6	19,4	25	80,6

Araştırmaya katılan otellerin tamamına yakınında odalarda seccade bulunmaktadır. %50'lik kısmında odalarda Kur'an-ı Kerim , %64'ünde kıble işareti, %73'ünde tespih bulunmaktadır.

Otellerin %61'i alkol satışı ve tüketimi yapmamakta, %71'i yiyecek ve içeceklerinin helal olduğunu beyan etmekte fakat bunlardan %32'si helal sertifikalı yiyecek içecek tercih ettiğini ifade etmektedir. Otellerin %54'ü cemaatle namaz kılınacak cami veya mescide sahip olduğunu, %77,4'ü de yabancı müzik yayını yapmadıklarını beyan etmiştir. Otellerin hiç birinde dini içerikli eğlence aktivitesi düzenlenmemektedir.

Otelin personel politikası incelendiğinde; %23'lük kısmı personeli muhafazakâr kişilerden seçtiğini, %80,6'sının kadınlara hemcinsi personelin hizmet ettiğini, erkeklere hemcinsi personelin hizmet ettiğini, personelin de İslami usullere göre giyindiğini beyan etmiştir.

Otellerin % 96,8 kadın ve erkek havuzlarının ayrı olduğunu, % 93,5'ide müzik ve eğlence yerlerinin erkek ve kadınlar için ayrı olduğunu belirtmiştir. %80'i de spor aktivitelerinin ayrı yapıldığını beyan etmiştir.

Otellerin dizaynı ile ilgili beyanlar incelendiğinde, %54'ünün tuvaletlerinin alaturka olduğu, %80,6'sının dini semboller ve dekor malzemelerini otelde kullandığı görülmektedir.

Otellerin müşteri kabulü ile ilgili tavrı incelendiğinde %58,1'inin evlilik belgesi olmayan çiftler konaklama tesisine kabul etmediği, %6,5'inin konaklama tesisine tek başlarına gelen bekârları tesise kabul etmediği görülmektedir.

Cinsiyete göre yapılan farklılık analizinde sadece beşinci ifadede anlamlı farklılık bulunmaktadır. Kadın yöneticilerin genelde soruya evet cevabı verdiği erkek yöneticilerin ise hayır cevabı verdiği tespit edilmiştir.

Medeni duruma göre de birinci ve üçüncü ifadelere verilen cevapların anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Birinci ve üçüncü sorulara evlilerin çoğunluğu evet cevabı verirken bekârların çoğunluğu hayır cevabı vermiştir.

Otellerin helal olarak pazarlanıp pazarlanmamasına göre yönetici görüşleri 7, 14,15, 19, 20 ve 22. Maddelerde farklılık göstermektedir. Anlamlı olarak, evet cevabı verenlerin otellerde helallik ile ilgili uygulamalara daha fazla katıldığı görülmektedir.

Web sitesinde otellerin helal olup olmadığı ile ilgili bilgi verenlerin 7, 19 ve 20. Maddelerde anlamlı farklılık görülmektedir. 7 ve 20. Maddedeki farklılık beklenen bir farklılık iken, 19. Maddeye (Evlilik belgesi olmayan çiftler konaklama tesisine kabul edilmemektedir.” kendisini helal olarak belirten işletmeler hayır cevabı vermişlerdir.

Otel yöneticilerinin helal konseptinden haberdar olup olmamasına göre verilen cevaplarda sadece birinci maddede (Odalarda Kur'an-ı Kerim bulunmaktadır) farklılık görülmektedir. Haberdar olanların bulunduğu otellerin daha fazla helal özellik gösterdiği görülmektedir.

Otel yöneticilerinin yaşlarına göre üçüncü ifadeye verilen cevaplar farklılaşmaktadır. Bu farklılık da 25 yaş altı ile 36 yaş üstü katılımcıların puanlarının farklılığından kaynaklanmaktadır. 36 yaş ve üstü katılımcılar üçüncü ifadedeki helal özelliğinin otellerinde olduğunu beyan etmişlerdir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler sonucu ortaya çıkan oranlara genel bir yorumlama yapmak gerekirse; Trabzon ilinde hizmet vermekte olan 3, 4 ve 5 yıldızlı konaklama işletmelerinin helal turizm kavramıyla ilgili bilgisinin sınırlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Hizmetlerinde, işletmelere gelen müşterilerin istek ve ihtiyaçları doğrultusunda hizmet verdiği görülmektedir. Bu işletmeler genel olarak kendilerini tercih eden her türden müşterinin beklentilerini karşılayacak şekilde hizmetlerini düzenlemektedir. Helal turizm için gerekli olan unsurlar müşteri talepleri doğrultusunda odalara eklenebilmektedir. Son yıllarda Trabzon iline Müslüman ağırlıklı nüfusa sahip olan Arap turistlerin ilgisinin artmasıyla bu eklentiler doğal olarak değerlendirilebilir. Trabzon iline Nisan-Eylül dönemlerinde en fazla turist Suudi Arabistan (120221), Kuveyt (19961), Almanya (12564), Umman (9815), Katar (6826), Ürdün (4560), Irak (3912), Bahreyn (2964)'den gelmiştir. Rakamlar incelendiğinde Almanya hariç diğer turistler Müslüman ülkelerden gelmektedir. Bu sayılar otellerin helal konseptte hizmet vermesi için bir veri olabilir (Yardımcı, 2018). İnternet ve sosyal medyanın tanıtım ve pazarlama araçlarında ön plana çıktığı bu yıllarda (Buhalis & Law, 2008), otellerin helal turizm faaliyeti arayışında olması muhtemel kişilere ulaşmak için web sitelerinde bilgi bulunmaması eksiklik olarak görülmektedir.

Otellerin helal turizm pazarından pay almak için, başlangıçta tesislerini helal konseptte çevirmesi gerekmektedir. Bunun yanında tanıtım, pazarlama ve satış aşamasında bu hususu öne çıkarıp helal turizmi bir niş pazar olarak değerlendirebilirler. Yapılandırılmış anket formu dışında, yöneticilerin beyanlarına göre, turistlerin helal arayışlarının ön plana çıkacak seviyede olmadığı ortaya çıkmıştır. Aslında yapılan çalışmalarda Müslüman turistlerin destinasyon karar tercihine etki eden faktörlerin başında helal gıda, fiyat, helal turizm deneyimi ve dinlenme gelmektedir (Standard, 2015). Bu durumun tespit edilmesi için Trabzon ilindeki konaklama tesislerinde konaklayan turistlerin helal turizm ile ilgili algı ve beklentileri incelenebilir.

Çalışma otel yöneticilerinin ifadelerine göre yapılmıştır. Trabzon otellerine gelen turistlere de memnuniyetleri ile ilgili çalışmalar yapılabilir. Helal otellere ihtiyaç olup olmadığı pazarlama araştırmasıyla ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Baran, Z., Batman, O., & Yıldız, M. S. (2017). Helal Otel Belgeli Otellerdeki Yöneticilerin Sertifikalı Helal Gıda Uygulamalarıyla İlgili Düşünceleri: Beş Yıldızlı Bir Otel Örneği. *Bartın Üniveristesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(15), 455-470.
- Batman, O. (2015, Eylül). Helal Turizm. *Zafer Bilim-Araştırma Kültür-Sanat Dergisi*, 39(465), 50-51.
- Bayram, N. (2015). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi* (5 b.). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Bhuiyan, M., & Darda, M. (2017). Prospects and Potentials of Halal Tourism Development in Bangladesh. *I. International Halal Tourism Congress*.
- Boğan, E., Batman, O., & Sarıışık, M. (2016). Helal Turizmin Kavramsal Çerçevesi ve Türkiye'deki Uygulamalar Üzerine Bir Değerlendirme. *3rd International Congress of Tourism & Management Researches*.
- Buhalis, D., & Law, R. (2008). Buhalis, D., & Law, R. (2008). Progress in information technology and tourism management: 20 years on and 10 years after the Internet—The state of eTourism research. *Tourism Management*, 29(4), 609-623.
- Büyükalvarcı, A., Şapıcılar, M. C., & Ay, S. (2017). Konya İlinde Helal Turizm Uygulamaları. *I. International Halal Tourism Congress / 07-09 April 2017 / Alanya / Turkey*, (s. 1148-1155). Antalya.
- El-Gohary, H. (2016). Halal tourism, is it really Halal? *Tourism Management Perspectives*(19), 121-130.
- Helal turizm pazarı 220 milyar dolara ulaşacak. (2018, 12 1). *Sabah*.
- Henderson, J. C. (2010). Sharia-Compliant Hotels. *Tourism and Hospitality Research*, 10(3), 246-254.
- Jafari, J., & Scott, N. (2014). Muslim World and Its Tourisms. *Annals of Tourism Research*(44), 1-19.
- Karaman, A., Aylan, F., & Saçlı, Ç. (2017). Otel Yöneticilerinin Helal Turizme Bakış Açısı: Konya Uygulaması. *I. International Halal Tourism Congress*, (s. 575-588). Alanya.

- Kozak, N., Akoğlan Kozak, M., & Kozak , M. (2017). *Genel Turizm İlkeler ve Kavramlar* (19 b.). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Oflaz, M. (2015). Turistik Ürün Çeşiti Olarak Helal Turizm Konsepti Uygulayan Konaklama Tesislerinde Müşteri Algıları. *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Olalı, H., & Timur, A. (1988). *Turizm Ekonomisi*. İzmir: Ofis Ticaret Matbaacılık.
- Özdemir, H. (2015). *Muhafazakâr Otel Müşterilerinin Otel İşletmelerinde Aradıkları Özelliklerin*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Özdemir, İ. (2012). Turizmde Yeni Bir Pazar Bölümü Olarak İslami Turizm: Dindar Müslüman Turistler ve İslami Otellere Yönelik Bir Araştırma. *Yüksek Lisans Tezi*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pamukçu, H., & Arpacı, Ö. (2016). Helal Konseptli Otel İşletmelerinin Web Sitelerinin Analizi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*(1), 147-160.
- Pamukçu, H., & Sarıışık, M. (2018). *Tüm Yönleriyle Helal Turizm Kavramlar, Uygulamalar, Standartlar ve Modeller*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Saad, H., Ali, B., & Abdel-Ati, A. (2014). Sharia-Compliant Hotels in Egypt: Concept and Challenges. *Advances in Hospitality and Tourism Research*, 2(1), 1-13.
- Sandıkçı, M., Çağlar, A., & Güzel, C. (2017). Otellerde Konaklayan Turistlerin Helal Hizmet Veren (Muhafazakar) Otel Algıları Üzerine Bir Araştırma. *1. International Halal Tourism Congress / 07-09 April 2017 / Alanya / Turkey*, (s. 561-574). Antalya.
- Standard, D. (2015). *Halal Tourism- An Overview*. WHTS15: The World Halal Travel Summit and Exhibition, Abu Dhabi.
- Temizkan, R., Ceylanlar, N. A., & Şen, B. (2017). Helal Otel Konseptinde Hizmet Veren Konaklama İşletmelerinde Personel Seçim Kriterleri ve Klasik Otel İşletmeleri ile Karşılaştırılması. *1. Uluslararası Helal Turizm Kongresi*, (s. 853-860). Antalya.
- Yardımcı, T. (2018, 12 14). *Trabzon'da yıllık turist sayısı 4,5 kat arttı*. Anadolu Ajansı: <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/trabzonda-yillik-turist-sayisi-4-5-kat-artti/1338656> adresinden alınmıştır
- Yılmaz, M. (2016). Mardin İlindeki Alternatif Turizm Potansiyellerinin Belirlenmesi ve Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar. *Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Zengin , B. (2011). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* (2 b.). (C. Avcıkurt, & N. Hacıoğlu, Dü) Nobel.
- Zengin, B., Şen, M., Üstün, M., & Bozkurt, E. (2017). Türk Halkının Helal Turizme Bakış Açısı: Sakarya Örneği. *1. Halal Tourism Congress*. Antalya.
- Zengin, B., Ulama, Ş., Dursun, C., & Eroğul, C. (2017). Helal Turizm Konseptli Otel İşletmelerinin Tanıtımında Yönetici Görüşlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Örneği. *1. International Halal Tourism Congress/ 07-09 April 2017 / Alanya / Turkey*, (s. 599-613). Antalya.

<http://www.trabzonkulturturizm.gov.tr/TR-57706/turizm-isletme-belgeli-tesisler.html>